

երկա կանայս ծերունիս խաւարեալս յաւայ (տ. 21), անուանեցին զսուրբն Ա. Հաւասար առաքելոցն, եւ կոչի մինչեւ ցայսաւր առաքելաչափ (տ. 77. Եսն առ այս վերջ...) եւն: Այս եւ նման թէ եւ փոքրիկ ստութիւնք անագանգոյն ժամանակ ի գրէն չէին կրնար բլթել:

* * *

Հիմնուած առ այժմ ըզուական նկարագրին վրայ, զոր պիտի հաստատեն յաջորդիւս ուրիշ ապացոյցներ ալ — կը տեսնուի թէ հայերէն ընդարձակ բնագիր մը ստուգելու գոյութիւն ունեցած է, որուն գիւտը կը խոստանայ լուծել վարուցս շուրջը յարուցուած շատ մը խնդիրներ, իրերս ծ դարու օրինակ: Ըն նախ իսկ պիտի գծէ որոշ սահման ըմ վարուց յօրինման ժամանակի համար, զոր ունակ է դար փորձեցին իջեցնել եւ այլք մինչեւ Զ դար հասնել: Հայը պիտի ապացուցանէ որ ստուգիւ ծ դարէն վերջ չէ: Դարձեալ պիտի ունենանք արձանագրութեան առեղծման համար զոնէ ծ դարու բնագիր: Qui vivra verra.

Թերեւս հայերէն այս կորսուած վայրիս հետ աղերս մ'ունենայ Վրացերէն թարգմանութիւնը, որ կը յիշատակուի Աթոսի իվերիոն վանքի վրացերէն ձեռագրաց մէջ, ինչպիս ուշադիր բնաւ զի Դ. Վ. Լիւզկէ: Բայց գործախառնարար Journal Asiatique, Sér. 6, t. 9, p. 341 մէջ հրատարակուած ցուցակի խօսքերն շատ բացայտ չեն: Հոն կրտսի. „77° Vie d'Ambert, évêque de Kyrapol (ուրիշ ընթերց. Hiérapolis)“ (սեն նոյն ցանկը յառջ բերուած նաեւ M. Tamarati, L'église géorgienne, Rome 1910, p. 327.) Եթէ ստուգիւ Աթոսի իվերիոն վանքն ունիք հոս, որ շատ հաւանական կը թուի, կարելի է ենթադրել թէ թարգմանութիւնն կատարուած ըլլայ հայերէնէ, ինչպէս նման ուրիշ վարքեր թարգմանուած են (հմտ. Ե. Ման. Мъ поѣздѣ на Аѳонъ, Ս. Պետերբ. 1899. առ այս Արարատ 1899, էջ 208 եւն, եւ իմ Կիւրիոն Կաթ. Վրաց, էջ 107):

Եւ յորդ յօղուածներս խորագիր պիտի ունենան. “Ս. Լէւրիոնի վարդէ Եւ Բագրատի զարձեալ“. Ս. Լէւրիոնի վարդէ Եւ Փառաստանի իշխանի:

Հ. Ն. ԱՅԻՆ ԵՄՆ

ԲԱՐՈՒՐԵՆԵԱՆ ԵՐ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐ

(Եւրոպական Եր)

ՀԱՄԱՐ:

17. “Եւ ապա մերտէր (վրթանէս) իրեւ հազարս երկուս, թող զկանայս իւրեանց եւ զմանկոսն եւ այսպէս ի հոսոս խառնէր, Բուլղար, էջ 8. Եւ որտարտիկ գործուած բառը, որուն հարազատութիւնը արդէն տարակուսի տակ կը ձգէ եղակի հոսոս ձեւը, “շատ հին (բարբառի անթուական) ձեռագրի” հաւանականաբար Հ. Պ. Յովնանեանէ ուղղագրուած է վենետիկեան ապագրութեան օրինակի մը մէջ “Եւ այսպէս խառնէր ի հոսոս“. կամ այս է հարազատ ձեւը բառիս եւ կամ ապագիր պիտի ընթերցուի “Եւ հոսոս“, “Հաւառք” եւ “Հաւառք” բառերու շփոթման համար կարծեմ եմ նաեւ Կ. Յէր-Միքայէլեանի հրա-

տարկած (1896) Եւ Վ. Հաննու Երուսաղեմացոյ առ Արատ ուղղած թղթոյն մէջ. “Որոց հոսոսն են այսօրիկն), զոր ուղղած եմ “Որոց (հարցն) հոսոսն են այսօրիկն, Հմտ. մեր յօղուածը Des Johannes von Jerusalem Brief an den albanischen Katholikos Abas, ի թերթին Oriens Christianus 1912, էջ 70, ծանօթ. 1:

միւս:

18. “Խառնուածքն մինչեւ տեսնալ էր զնա, այնպիսի ճանապարհս հատին վանի նորա, դու եւ ոչ յետ տեսանելոյ նախանձաւոր լինիցիս նոցա, այլ թողեալ զնա յետ տեսանելոյն” ընթերցանալ զի զիսն հօդոս տեսանիցես. Բսկ. Մտթ. Ա. հար. էջ 107: ՀԲ “Հապտա” բառին տակ կը տարակուսի զիսն բառին հարազատութեան վրայ բերելով “զի

շխման (կամ շխման) հայտնա տեսանիցես, (Բ, էջ 128), իսկ Նորայր կը հարցընէ «կարելի՞ է կարգաւ շխման, այսինքն շխման. նախնայ քերթողական բառերու կարգին մէջ կը յիշուի մի. կատարք, (Բառաքննութիւն, էջ 41): Բառաքննին հեղինակին հարցման նպատակն որ պատասխանը կու տայ մեկնութեանս յոյն բնագիրը՝ τρεῖς ἔνα τὸν μίμον ὄδῳ. Բնագրին եղանի մէկէն չի հետեւիր աւելատման որ հայն ալ ունենայ շխման մէկը, վասն զի հայ դասական լեզուին յատկութիւններէն է օտար եղանակներու յոգնակի մէկ տալ, այս մասին օրինակներ ի մի ամբողջով և Meillet իւր Recherches sur la syntaxe comparée de l'arménien ռուսագիրութեան հինգերորդ հատուածին մէջ՝ Emploi des formes du pluriel des substantifs (ի Mémoires de la société de Linguistique de Paris, t. XVII). Մեր նորար. գրած նորոգիտ բառը սակայն նախապէս իբրեւ մեկնութիւն լուսանցադիր եղած է և յետոյ բնագրի մէջ ներմուծուած է, պէտք է ընթեռնուի հասուածս՝ «ընթեռնա զի շխման տեսանիցես», այսպէս կը պահանջէ նախադասութեան սահման ընթացքը:

Շանդաւառն:

19. «Յայտնեցաւ սուրբն... ի բարբառ սաստկութեան, երազափոյթ որոմամբն, սաստկապալ շեփոյայթն (ստոր. շեփոյայթ = յաճառ), ստեպ ստեպ երազապալաց շեփոյայթն կոյծափարք հաստանելով (ստոր. պարզ՝ ստեպ ստեպ կոյծակարք եւ բոցաճաճանշ փայլատակմամբ), Ջգ օն, էջ 296. գրեւէ կու տանք թէ շեփոյայթն անիմատ բառին փոխարէն, զոր ՀԲ «շանթեռնդն» կամ «շանթառք» կ'ուզէ ընթեռնուի (Բ, էջ 464), Բաղմաղէպի մէջ 1849ին հրատարակուած զգօնեան միեւնոյն հասուածին ուրիշ մէկ օրինակը կը ներկայացընէ ուղիղ մէկը՝ շանթեռնդն, «Ստեպակայն շեփոյայթն» ստեպ ստեպ երազապալաց շանթեռնդն կոյծակարքն հաստանելով, Ծաղկաբազ հայկական, Գ, էջ 281:

շանդիկ:

20. «Կա եւ մահուս եւս եւ կործանմանս եւ շանթիլի եւս ի վերայ գիցն նոցա հասեալ ցուցանէ», Ար. ընծ. էջ 98: ՀԲ յառաջ բերելով հասուածս, խնդրական բառը կը մեկնէ «շանթ փռքրիկ. շանթ իմն» (Բ. էջ 464, «շանթիկ» բառով սակ), յոյն բնագիրը սակայն ունի χερσῶν αἰσας = շանթաճառութիւն, զոր բնականաբար պէտք ենք որոնել «շանթիլի» մեկին մէջ. իթէ

նկատելք Աի եւ Աի յաճախաբար շեփոյայթն, համէն Նորայր, Յուշարձան, էջ 163, դիւբաւայնութեան կրկնէր ըմբռնել ի զոյնութիւնը՝ «շանթիլի» իթ մէջ եւ կ'ընթեռնուէր անարգել «շանթիլի» կամ լուսաբոյն «շանթիլի» ի յարակից աւելորդ սլ միակ չէ հայ մատենագրութեան մէջ, ահա գեղեցիկ օրինակ մը Ջգ օնէն, «քան զմահուս իւրաքանչիւ Հոբոմամբ», էջ 330, որ կոչման ընծայութեան շեփոյայթն մեկին յիշգրտապատասխան վերապակ ընթեռնուի «իւրաքանչիւ», համէն «Որդի եւ իւրաքանչիւ», Ջգ օն, էջ 278. «Եւ Արիստոքէլ իւրաքանչիւ շարեայ», լիք, էջ 332, «Պարապալ եւ իւրաքանչիւ ինքիմ ես ի վերայ քո», լիք, էջ 352, իւրաքանչիւ եւ աւելանանք», լիք, էջ 379: «Ա եւ Ս» շեփոյայթն եւ նաեւ Ոսկեբերանի կոչում. թղթոյն մեկնութեան մէջ՝ «ստոր. յորդեմնութեան», Մեկն. Մաթ. Գ, էջ 370, որ Պալա. մեկնութեան մէջ պահուած է անեղծ՝ «շեփոյայթ յորդեմնութեան», Ա. հար. էջ 667, Բուշ. «ձիւղիլի» բառը, էջ 87, Թիւ 511 մէջ յիշուած օրինակը կը փոխէ «ձիւղիլի», ուրիշ օրինակ մըն ալ կարելի է աւելցընել Մաթ. Ա. Գրքէն, իթէ չիշքէ Գործքեանի որոմիտ ենթագրութիւնը. «Եւ ձաղիլ բառով, ի (Գ. 41) գէմ՝ «յոյն բնագրին παῖδας բառ ստոր. բնագրի եւ բառ Յոյնագրի (Հնախա. Է, 3) պէտք է կարգաւ πῆδας, ուրեմն «շեփոյայթ». մեկնարքի սխալ. պէտք է ընթեռնել «ձաղիլի» եւ կարգաւ «աղիլ», Արեւ. Մամուլ, 1908, էջ 246:

շանի:

21. «Ըսն կատարի տեսնէ վերայ գիմալ ոգոցն եւ յանկնայ շանի առ կործան կուտ, զի եւս քան զեւ ի վերայ խաղցըն եւ ահագնայ ինիցի», Ոսկ. Մաթ. Ա. հար. էջ 736 (ՀԲ սխալ կը նշանակէ հասուածիս տեղիքը), «Ըսն» ինչոյն նիւթ բառին գէմ բուն բնագրին ունի քրօքի, ուրեմն «անուշք. ուտեան, պարեն, կերակուր շան», ինչպէս կը մեկնին ՀԲ եւ Ջգ օնէն, Նոր բարբառարան եւ Ագգեբեան, Ամենք Բառագիր. մեկն այս մեկնութիւններու գիմաղբերու բանադր պատմաւ շունիքը, գիմալ պիտի տանք այստեղ պարզուպէս թէ Գարաբաշէն Լաֆոնտէնի Աւակայ թարգմանութեան մէջ շան բառը շատ ստեպ կը գործածէ շան իմաստով՝ ձան աղբորով, առհնով, մակով հաւաքականներու, այսպէս էջ 12 «զի հսկէին խնամով շանի» = tant les chiens faisaient bonne garde, էջ 21 «գագ եւ հովիւք մէկ եւ շանի» = et vos chiens, էջ 39 «շանին, որ... անկապած իմն ննջին» = les chiens,

qui... էջ 151 “շնիկ իւրեանց վրիպեցան, — leurs chiens, էջ 329 “ձգեալ... ղշնիկ չհետ իւր, — attirant... le chien (եղակի!) sur ses pas, եւ այլն: Կարելի է կարծել թէ Գաբաշեան “շնիկ բառը յաջորդ թուին մէջ յառաջ բերուած “շնիկ բառին հետ շփոթած ըլլայ:

“Ողն բնկեցաւ,:

28. “Ուն բնկեցաւ— Ախարս եւ եկեալ ընդ առաջ եղիային, Եփր. Ա. հար. էջ 436: Բնկեցաւ իբրեւ հարազատ մէջ կը բերէ Այաբնեան, քննելի. քերական. Նախաշուիչ, էջ 93, իսկ Բաբաշեան ի Գաբաշեանց քերականութեան մէջ կ'ուղղէ համարակ “ոն բնկաւ— Ախարս, էջ 538. Նորայր “յայտց տեղեաց Եփրեմի յայտնի կը տեսնէ թէ բնկաւ— Է վաւերական ընթերցումն եւ ոչ բնկեցաւ. “Բնկաւ— խորտակեցաւ փշրեցաւ թշնամին, ուր, էջ 16, “Բնկաւ— խորտակեցաւ ապառաանն Շառուղի, ուր, էջ 390, “Անգէն առտակեցան բնկաւ եւ կ'պարտութիւն մասնեցան գունգն Արեննեքային, ուր, էջ 391. Ինչպէս կարելի է, կը շարունակէ Նորայր, հաւատալ որ Եփրեմի թարգմանիչն յառաջին կէս Ե. գարու բնկեցաւ— գրած ըլլայ, մինչդեռ ԺԲ. գարու առաջ կախտ մասենադիր մի բնկաւ— կը գրէ. “Եւ ահա տեսանէր (խաչիկ) զի աղայ որդի նորա զերծեալ լինէր յարգելանցն եւ գայր ի պատեղալմ. իբրեւ ետես խաչիկ բնկաւ... Եւ տեսեալ խաչիկ' բնկաւ— ուն նորա. Ծաթ. Ուս. էջ 106: Եփրեմի բնկեցաւ ոչ է որեքն թարգմանիչն, այլ գաղափարդին' որ ի թուին 210 (— 1299) ընդօրինակած է 9^{րդ} կնութիւն Եփրեմի (կորինս Վարդապետ, էջ 86—87, Ժանթ. 1), եթէ հարազատ ըլլար “Ախարս, սեռականը, այն ամեն իբրեւունք կ'ունենային Բաբաշեանն ի եւ Նորայր. բայց այդպէս չէ. ուն բնկեցաւ— զատ գրութիւնը առիթ տուած է գաղափարդին նախնական Ախարս ուղղականը փոխելու սեռականի, որպէս կը լուստարանուի նախադասութիւնը, մինչդեռ պէտք էր զատ գրութիւնը միացնելով ընթեռնուել. “ունբնկեցաւ— Ախարս, ինչպէս ունի Մատենադարանին թ. 229 Ձեռագիրը, “ունբնկեցաւ— Աւարար, Թ. 218: Եւ ինչպէս “լու եւս, կը համարի ՀԲ. “ունբնկեցաւ— Ախարս, (Բ, էջ 508). սահմանական ներկայ “ունբնկեց, կատարեալ “ունբնկեցաւ:

ունը:

23. “Վասն զի ձաղեցաք (այս. ձաղեցինք), եղ(ի)աք մէք այսպի կատարանաց եւ (ասորին' “Վասն զի —, Ա) արհամարհեցաք, իբրեւ— մէք

յնչպիսի եւ անարգեցաք, Զգ. օն, էջ 325. Անտոն Էլլի թառնց միա գնելու նախադասութեան ընթացքին կը թարգմանէ բառական Quia flagellavimus (!), facti sumus derisio opprobriorum. Et spreti sumus, erasi sumus a substantiis (էջ 406) մինչդեռ բուն բնագրի համաձայն պէտք էր ըլլաւ Quia cavillati sumus, ipsi deridemur; quoniam sprevimus, contemnimus (Graffin, Pat. syr. I, էջ 582). այն վերջին “արհամարհեցաւ իմաստը հայերէն թարգմանութեան մէջ ալ երեւան հանելու համար կամ հարկ է ընթեռնուել նորարգիր բառերը “իբրեւ— մէք յնչպիսի եւ անարգեցաք (ասորին ունի պարզ լուսն) ԺԲ. Ա, եւ կամ նուազ հաւանականութեամբ կարծել թէ սակաւ ունի նաեւ ընչպիսի սեռական մէ եւ հետեւաբար յնչպիսի բացառական մը: “Արհամարհեցաւ, քառասունչեւ նշանակութեամբ ծանօթ է արքայ “յնչպիսի իբրեւ, բացառութիւնը, համար եղիկ, “Ձորս եւ փրկեալուք իսկ (այս. ինչ) յնչպիսի բն, էջ 229, Բ. Գաբաշ. “Իբրեւ ետես զլուստարար, յնչպիսի իբրեւ (այս. յնչպիսի եւս, այս մասին տես Նորայր, Կորինս վարդապետ, էջ 244, Ժանթ. 1) եւ Ա. Գաբաշեան Գաբաշեան, “Կենդանւոյն ի գոծիս յաղարկեցաւ զՎառանգին' որ ինչեցին յնչպիսի իբրեւ եւ արհամարհեցաւ, էջ 288. մեր աղագարութեամբ այս երեք օրինակներու կու գայ կը յարի շարքորդ մէն Ա. Զգ. օն էն: Փոխանակ “յնչպիսի իբրեւ ի ըստական է պարս. “անչառան, Ոսկ. Պաւլ. Բ. էջ 517, Եփր. Բ. Ա. հար. էջ 52 եւ 437:

որար:

24. “Եւ որ միանգամ ոչ գովին զեւ եւ ոչ շարժեն իբրեւ ի թեալորնի զուրաբ իւրեանց, Եւս. Ե. Եփ. Պատ. էջ 589, կը ծանօթագրէ հրատարակիչը թէ “յօրինակին խառնակ էր գրութիւնը բառիդ: Մեր անագիր օրինակը նոյն խառնակ գրութեան տեղ ունի որոշ գրուած “ղեղոր իւրեանց, Թ. 429, Թ. 183բ. ինչպէս կը տեսնուի ձեռագրին ընթերցումը ասորական ուղղի (— 1110) հանգուկ կը ներկայացնէ յառնական ձեւ մը—ղեղ (ὁράριον), որ եթէ հարազատ է, կը տուէ այն ամեն մասանց Գաբաշեանի կարծիքը թէ նախնիք ասորիներէ փոխ առած ըլլան բառ ուրու հնչմամբ, “չէ թէ ուր կամ ուր, ինչպէս պիտ' որ ըլլար եթէ յառնաբնէն առած ըլլային (Որարան Պատարագամատոյցը հայոց, էջ 740, Ժանթ. 4), Եփ. Պատմութեան ասորի թարգմանութեան եօթններորդ գլուխը ինչ իմաստ թէ ինչ բառ ունէր ասոր

բին այն բնագրին ծնողին գէմ. *μυθῆ δῶσπερ ἐν τοῖς θεάτροις κατασεύουσι ταῖς δῶνας*, *Preuschen in Smyrner'scher Theatergeschichte*, Buch VI und VII, aus dem Armenischen übersetzt, Leipzig, 1908).

ուր թէ հերոնն:

ՅԾ. Այս անիմաւո մեծին կը հանդիպիրք Կիւրդի Աղբաւադրոյ Հայրապետին վերագրուած ծանօթ մեկնութեան մէջ. «Եւ համարեաց իւրաքանչիւր զնկեր իւր եւ եւաց իւրաքանչիւր զթի վերայ պարանոցի ընկերի իւրոյ մինչեւ ցվախման մեծ. ոչ ուր թէ ներսն կայ յերայցեցին որ ոչ դարուն մէկն եւ ոչ զեգ, եւ ոչ երկուսորական», Թիւ 231 Ձեռագիր Թղ. 40թ: Ինչպէս կը տեսնուի «որ ոչ դարուն մէկն եւ ոչ զեգ» դուած եւ Հայ Թարգմանչէն իրեն մեկնութիւն «ուր թէ ներսն, անիմաստ մեծին, որ հետեւաբար պիտի նշանակէ «չեղդը». յունարէն «չեղդը» եւ *τὸ οὐδέτερον* (պոսիւրն *γένος*), որուն ազաւաղուած մեծն եւ որ կը ներկայացնէ մեկնութեան տարածարելի օրինակը. նախապէս էր աւելուշտ «սփոթելն» ուղիղ տառագրութեամբ եւ այսպէս կը ցանկանք իրեն յունարէնէ փոխառեալ հայուագիւտ բառ մը առեալ պայտահետեւ Բառագիրներու մէջ:

(Ըրաւադիր)

Հ. Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՊԱՏՄԱՆԱԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵՌԵՆԵՐ
Կ.ՊՈԼՈՍ ԸՍԲՈՒՆ ԼՍԻՆ ԳՐԱԶՄԱՆՈՒՄ
ՄԷՋ ԵՒ ԵՐԱՆԻՍ ԶԵՐ ԿՈՄԻՏԵՍ ԹԻՒՆԵՐԷ

Հանութեւ շատորուն, որ Կ.Պոլսոյ Թաքսիմի քաղաքային պարտեզ (jardin publique) իր 1560էն սկսեալ լատին ժողովրդեան ժառանգաւորներուն գերեզմանն էր, եւ իւր կէս դար մ'ետքն արդէն առ հասարակ լատին հասարակութեան գերեզմանն եղած էր: Արդէն 1850ի միջոցին նոյն վայրերուն շատ մասերը ընդհուլման հաստատուած էր, եւ այս պատճառաւ կառավարութիւնը կ'ուզէր որ դագրին այլ եւս թաղումները, ինչպէս որ ալ 1859էն ի վեր դագրեցաւ լատինաց գերեզմանատունը մեռեալ թաղել:

Սոյն վայրին փոխարէն կառավարութիւնը լատինաց առաքարեց Գերիքէյի կողմէ ընդարձակ վայր մը, որ այժմ հետեւ սկսաւ գործածուիլ: Նոյն միջոցին Թաքսիմի հին գերեզմանոցը փորոհեցաւ եւ ննջեցեալներու ժամօրդ ոսկրները փոխադրուեցան Գերիքէյի նոր գերեզմանոցը:

Այն ժամանակի գործունեայ հոգաբարձուն Մոնս. Ջորճովիւզ գերեցիկ գաղափար մ'ունեցած էր՝ մեծ շէրիմ կամ դամբարան մը կանգնելու հին գերեզմանոցէն բերուած այն մեռեալներու ոսկրներուն հանգստեան համար, որոնց ընտանիքն անհետացած կամ անծանօթ էին: Գերեզմանոցի Մատրան աղակողմը հսկայ դամբարան մը շինել տուաւ, որուն մէջ զետեղուեցան 400-էն 500-էն ուսկրներ: Իսկ հին տապանաքարերէն իւր 250 կտոր, որոնք արձանագրութիւն ունէին, սոյն դամբարանին վրան ու շուրջը գետնուեցան, կարելով եւ յարմարցընելով ազաւոցեցան: (Belin, Hist. d. l. Latinité d. Const., Paris 1894.)

Թաքսիմի լատինաց հին գերեզմանոցին մէջ թաղուած էին ժամանակաւ քանի մը կաթողիկէ լեհահայեր, որոնք առեւտրոյ համար Կ.Պոլսն եկած էին եւ մահէ ըմբոստած, Ունիթոններ՝ կէս-լատինեան էլայեր, ինչպէս նաեւ տեղացի մէկ քանի կաթողիկէ լայեր, որոնք պարսպաներու բերմամբ իրենց հանգստեան վայրը լատինաց գերեզմանը կրցած էին գտնել: Ասոնց տապանաքարերն՝ որոնք արձանագրութիւն ունէին, իրենց ոսկրտեղք փոխադրուած են այժմ Գերիքէյի լատինաց գերեզմանոցը, եւ ազաւոցուած են յիշեալ մեծ դամբարանին վրան ու շուրջը: Ասոնք ինք կտոր են, վերջ հայերէն, երկուքը լատիներէն եւ մէկը հայաստան-առաւելներէն արձանագրութիւններով: Մին միայն միւսներէն աւելի կարեւորութիւն ունի, թէ վրաններէն անձնաորութեան եւ թէ տապանագրոցն անձին պատճառաւ. ասով հանդերձ կրնան ամենք ժամանակին կարեւոր նկատուիլ: Սոյն արձանագրութիւնները գժարխտաբար օղջ ազդեցութեան այնպէս ենթարկեալ են, որ անտարակցս օր մը պիտի սրբուին անհետանան, ինչպէս որ մէկ քանին արդէն գժուարեմութիւն դարձած է. ուրիշներ ալ կարուած են կրճատուած: Ասոնք կորստեմէ ազաւոցու համար այստեղ հրատարակութեան կու տամ ժամանակագրական կարգաւ: Միայն Թիւ 4-ի վրայ կարելի է առ այժմ մէկ քանի տեղեկութիւններ տալ ի լուսաւորութիւն: